

SZÉKELY KINGA RÉKA

ISTEN TITKAINAK SÁFÁRAI*

1Kor 4,1–5

Ahogy közeledik az ősz, egyre több egér keres menedéket a kamrában. Védekezünk ellenük, csapdákat állítunk fel, és ők belesétálnak. Beleragadnak az olasz ragasztóba, megeszik a mérgezett magyar búzát, vagy hagyományosan felakasztják magukat. Mi pedig, kik sokszorosan erősebbek vagyunk náluk, vegyes érzésekkel adjuk át őket a macskának, a trágyadombnak, vagy a tűz lángjának. Valami birizgálja a torkunkat, mert tudatában vagyunk annak, hogy ilyen és hasonló cselekedetekkel a teremtett világ békeségét rontjuk, s beismerjük a természetes kiválasztódás elméletét, és már prédikációinkban nem mélázhatunk arról, hogy mily békés Isten szép világa, mert mi magunk is hirdetjük, hogy mindenkit valaki felfal. Esetleg azzal vigasztalhatjuk magunkat, hogy majd minket is felfalnak a kicsi állatok. Bánt az is, hogy egy egéren, egy gyenge, oktalan állaton éljük ki vadászszenvedélyünket. Bezzeg egy oroszlán elejtése, másféle vadászat volna az.

Mint minden helyzetben, itt is bölcsességet keresünk lelkünk megnyugtatására. Ennek így kell lennie, mondjuk. Mikor nincs elfogadható magyarázatunk, hirtelen átcsapunk az eleve elrendelés tana mögé. De hogy unitáriuságunkat is megőrizzük, kijelenthetjük, hogy életünk helyzeteinek 80 %-ban a szabad akarat, 20 %-ban pedig az eleve elrendelés magyarázata fogadható el. Elfogadható egyensúly, nemde?

Közeledik az ősz az egerek csapdába sétálnak. Mi pedig, lelkészek, évszaktól függetlenül belesétálhatunk azokba a csapdába, melyeket mások állítanak nekünk, vagy pont mi saját magunknak. Mi, Krisztus szolgálói, mi, Isten sáfárai, mi, akik elvárjuk, hogy fölöttünk senki más ne ítélkezzen, csak az Úr. Mert úgy gondoljuk mint Pál, hogy a mi sötétségünk titkait csakis Isten tudhatja, hasonlóképpen szívünk szándékát.

Nem vagyok még csak közepes biblikus sem, de feltételezem, hogy Pál Jézus Krisztus eljövételére gondolt, amikor azt mondta, hogy aki fölöttem ítélkezik, az Úr az, és hogy egyáltalán ne ítéljete, amíg el nem jön az Úr. Hosszú unitárius teológiai vitát lehetne folytatni arról, hogy hisszük-e Jézus újraeljövését, és ha igen, akkor hogyan képzeljük el. Az a Jézus jön-e el, aki 2000 évvel ezelőtt élt, vagy valaki más, de Jézus nevében, vagy valaki más, de Jézus lelkével. Világvége vagy újjászületés lesz-e, paradicsomi béke. Egyáltalán fontos-e az számunkra, hogy Isten ítéletét vagy dicséretét egy

---

* Elhangzott az ULOSz 2002. évi konferenciáján 2002. augusztus 28-án.

emberen keresztül tolmácsolja nekünk, vagy mi magunk is képesek vagyunk arra, hogy ezt megismerjük és megértsük.

Teológus éveim alatt részben csodáltam, részben pedig lenéztem azokat, akik reggelente szót kértek a díszes társaság előtt egy vitás ügy kapcsán, és így szóltak: az éjjel álmomban olyan álmodtam (K K parafrázálása), hogy Isten megszólított engem, és azt mondta nekem, hogy azt mondjam nektek, hogy: ezt így és így kell csinálni. Hát ez bolond. De lehet szent is, gondoltam én.

És kérdelem én most tőletek: megtilthatjuk-e egymásnak, mi Isten titkainak sáfárai, hogy Isten nevében beszéljünk? Nem pont ez lenne az egyik fő küldetésünk, hogy az ő nevében, akit szolgálunk, beszélni tudjunk? Tudom, hogy csak egy halvány vonal választ el attól, hogy mindjárt közbenjárók legyünk Isten és az emberek között, de vajon hol a határa küldetésünknek, hol a határa szolgálatunknak, hol a határa prófétálásunknak?

Az előbb emlegetett csapdák a mi küldetésünkre, hivatásunkra vonatkoznak.

A mai prédikáció nem szentlecke, nem kioktatás, nem bösz prófétálás, de nem is teljes dicséret, mert nem vagyok Ferenc József ...nem minden szép, nem minden jó, nem vagyok mindennel megelégedve. Útjára szeretnék engedni néhány gondolatot, megosztani néhány tapasztalatot, s remélni akarom azt, hogy ennek a prédikációnak a néhány perc múlva kimondott ámenjével nem lesz vége. Remélem, hogy ez a néhány szent és néhány profán gondolat egy-egy lelki ösvény lesz, mi összeköt minket egymással és az élet urával, Istennel.

Én is álmodtam sokat, tudatosan és öntudatlanul. Hozzám is szólt az Isten, s bár nekem nem mondta, hogy veletek is megoszom, mégis megteszem, főleg azért, mert meg vagyok győződve arról, hogy Isten hozzátok is szólt és szól, ti is halljátok Isten hangját, mert ti is Isten titkainak sáfárai vagytok. Meg vagyok győződve arról, hogy a látszat ellenére többségünket valóban elhívta az Isten erre a szolgálatra. És bár egy kicsit szégyelljük, egy kicsit ósdinak tartjuk, vagy éppenséggel túljátszodjuk a dolgot, Isten titkait ismerjük, mert hiszünk Istenben, mert a benne való hit ereje hajt, hogy az embereket külön és közösségileg az ő országába vezessük, s közösen az ő törvényei szerint éljünk.

Isten titka számomra olyan, mint gyermekkorom karácsonyi titka, valaki titokban megörvendezett. Valaki azt akarja, hogy boldog legyek, hogy örvendjek, hogy szeressek, hogy bízzak. Isten titka az, hogy azok a valakik, jelen esetben mi, rávezessük a mindenféle dologgal elfoglalt embert arra, hogy:

1. a földi élet véges;
2. hogy a jövőt nem tudjuk, csak sejtjük, de ez a sejtés nem szabad félelem legyen;
3. hogy az élet minden perce egy csodálatos ajándék, vissza nem tér;
4. hogy ebben a múlandóságban csak az örök, mi Istenhez kapcsolódik, s hogy ebben a tudatban még pazarolhatunk is, mondván, mindenre van időm az Istenben;

5.végül arra kell rávezessük az embereket, hogy egymás nélkül nem élhetünk, hogy mindenki fontos, és nem szabad egymást elpusztítsuk. Az eget csapdába sétáltatjuk, mert minket pusztít, s mert minket is majdan állatok fognak újra porrá változtatni, de Isten törvényei szerint egyik ember sem kell elpusztuljon ahhoz, hogy a másik élni tudjon.

Krisztus szolgálata pedig az, hogy megtaláljuk a módot e titkok feltárásához, s megtaláljuk az utat, melyen járva felfedhetjük a titkok valósággá válását. Krisztus szolgálata a módszertan, s ez a terület szinte kiaknázhatatlan. Mindenképpen egy erkölcsi értékrendet foglal magában, melyet ismerünk. Már gyermekkorunkban megtanítottak arra: hogy legyünk jók, segítők, becsületesek, igazak, őszinték, szeretők.

Istennek titkainak sáfárai és Krisztus szolgálói vagyunk tehát. De vajon az ítélet, amiről szól Pál, mennyire befolyásolja életünket? Kinek az ítéletét fogadjuk el, vagy tartjuk meghallgatásra méltónak?

Ahhoz, hogy megbízható legyen az ítélet, három forrásból kell táplálkozzon. Figyelnünk kell Isten ítéletére, ahogy az megnyilvánul lelkünkön keresztül a mi életünkben. Figyelnünk kell egymás ítéletére, hisz egy cél megvalósulásának vagyunk munkásai. Figyelnünk kell annak a közösségnek a véleményére, akit szolgálunk és vezetünk.

Mindhárom terület tele lehet csapdákkal. E prédikáció pozitív, lelkesítő üzenete az, hogy e csapdákat ki lehet kerülni, mert mi segíthetjük egymást abban, hogy mind a lelki, mind a külvilági megítélésünk olyan legyen, ami lelki békét és életörömet ad nekünk, s általunk környezetünknek is. Igen, Isten és a család után mi lehetünk egymás életörömének, hitének, reménységének forrásai. Mi hatástalaníthatjuk egymás csapdáit, mi hallgathatjuk meg egymás félszeg vallomásait, főleg amikor a vallomás így kezdődik, hogy megszólított Isten, ...s minket kiráz a hideg.

A lelkész-közösség helyzete nem mondható sem jónak, sem rossznak. Így kell lennie?

Ránk is érvényes az, ami minden más közösségre: a gyengéket tépjük, mint a véres tyúkot a többi, az erősekre ugatunk, mert félünk közel menni hozzájuk, de ha nagy baj van, csak összetartunk. Persze ez egy kicsit visszás, hogy várjuk a bajt, hogy az majd fogjon össze minket. Hogy megnyugtassuk magunkat, olvassuk el, milyen volt a papság helyzete, s egymáshoz való viszonyulása a régebbi időkben, vagy például Malakiás könyvében, vagy a Lukács szerinti evangéliumban, ahol Jézusnak komoly erőfeszítésébe került, hogy a nagyravágyókat jobb belátásra bírja.

Ez ma is így van. Vannak lelkészek, akik vállalják az Isten titkaival való sáfárkodást, és mennek a krisztusi úton, mások pedig mint a malakiási papok egy kicsit letértek Isten útjáról. Az általános helyzet az, hogy felváltva vagyunk jók és rosszak, mintha be volna osztva (Isten őrizz: elrendelve), hogy minden évszakban legalább egy Isten ellenes dolgot véghezvigyünk.

Én magamat legtöbbször úgy szoktam jellemezni, hogy nagy a hiúság és kevés az akarat, nagy a vágy és kevés a véghezvitt tett, az ábrándozás mér-

hetetlen, a földi eredmény nagyon is mérhető. Mert jó volna azt mondani annak a kollégának, aki kihasznál vagy rágalmaz, hogy: megértem szomorúságot, és látom lelki zavarodat, de hidd el, hogy nem ellened vagyok, hanem, mint testvért szeretlek... jó volna, de legtöbbször az érzés uralkodik az értelem fölött, s kezdődik a megsértett személy fogcsikorgatása, s a visszavágás. A legképtelenebb dolgokat is fel tudjuk használni egymás ellen, amikor annak érezzük szükségét, hogy kint a világban jól ítéljenek, hogy megbecsüljenek. Ilyenkor nem figyelünk az isteni hangra, vagy éppen a társ hangjára csak hamar akarjuk a kinti világ dicshimnuszát, a kintiek által akarjuk meggyőzni magunkat arról, hogy milyen jók is vagyunk, micsoda hű sáfárok.

Dosztojevszkij híres regényében, A Karamazov testvérekben van egy ideillő eset. Zozsima sztárec, a szerzetes, aki a lelki tisztaságot, Isten titkainak hű sáfárságát képviselte, meghal. A kolostorban a szerzetesek többsége nagy tisztelettel viseltetik a sztárec iránt, mert mindenki elismeri példamutató, krisztusi életét. Van azonban egy kolléga, aki elejétől fogva képtelen volt értékelni a Zozsima munkáját, és rosszul esett neki az, hogy nem talált követőkre, felfogását nem osztották. Az ortodox vallási hagyományban volt egy ilyen felfogás, hogy ha az Isten valóban szerette az elhunytat, ha valóban meg volt elégedve annak földi munkájával, s ennek jutalmaképpen a mennyországba fogja majd invitálni, nos az ilyen elhunyt testét bizonyos ideig megóvjá a romlástól. Történt azonban, hogy nagy meleg volt, a szoba pedig kicsi, s a test romlásnak indult, halott szag terjengett a környéken. A mindig ellenséges kolléga pedig mindjárt prófétálásba fogott, hogy társait meggyőzze arról, hogy az elhunyt egész életében rossz volt, s azáltal, hogy a többiek félreismerték, biza nagy istenverést hoz ez majd.

Eljön-e az az idő, amikor Isten titkainak sáfárai egyetértésben lesznek mindenben? Akarjuk-e hogy eljőjön ez az idő, vagy jó úgy is, ahogy most van, csak túl nagy kárt ne tegyünk egymásban?

Hogy a külvilág miképpen ítél meg minket most, pillanatnyilag, nagyon fontos, de nem annyira, mint a másik két ítélet, a társak és Isten ítélete. A külvilág igazi véleménye csak akkor tud kialakulni, mikor mi már nem vagyunk az illető közösségben, tehát senkinek nem kapcsolódik közvetlen érdeke ahhoz, hogy milyen véleménnyel van rólunk. Amíg egy közösségben vagyunk, az emberek ítélete nagyban függ a személyes kapcsolattól, amit velük kialakítunk, a valós véleménymondás csak akkor születik meg, amikor már nem kötnek a személyes viszonyok. A hívek úgy használják a lelkészt, mint egy cserkészcsoporthoz a csapatzászlót. Magas ormokra tűzik, hogy hirdesse a csapat létét és létjogosultságát, szentnek tekintik ezt a zászlót, szinte varázserejűnek. Aztán ha valami nem úgy megy ahogy a csapat többsége, vagy éppenséggel a csapat egy kis konok csoportja szeretné, a sárba tiporják, nem is szent, nincs is ereje, nem is tartozik hozzánk. Kinek kell? De akadnak olyanok is, akik a sárba tiport zászlóba is be tudnak burkolózni, még a megszagattott zászló is erőt ad nekik. Gondolom, hogy nem csupán egyéni ta-

pasztraltról beszéltek, amikor azt mondom, hogy dicsértek engem már a hívek olyan nagy érdemekért, melyekhez nem volt semmi közöm, és szidtak olyan vétkekért, melyekhez megint nem volt semmi közöm. De e két véglet között egyesek szívéhez csak eltalálok.

Az az ítélet, ami itt és most, pillanatnyilag is számít, az a társak és az Isten ítélete.

Néhány jelző a szótárból, amit az egymásról alkotott vélemény kapcsán kiejtünk: önző, kicsinyes, műveletlen, pénzéhes, nagyképű, hatalomvágyó, irigy, szakmailag féltékeny, és azt nem tudom, hogy milyen jelzővel illetik, aki nem tudja eltérni, hogy másnak is vannak jó ötletei stb. (Ezek azok, amelyeket megbír a szószer.)

Isten titkainak sáfára vagy és Krisztus szolgálja, akkor is ha magadra öltöd a szent köntöst, akkor is, ha nem. Társad véleményét jó, ha meghallgatod, mert érzed, hogy idetartozol, mert érzed, hogy így együtt nem egy porszem vagy a szélben, hanem szikla, ami erős, ami menedéket ad, és erősen tart.

Végül pedig legyen szó a legnehezebben megfogható és kibontható ítéletről, arról, mit isteninek nevezünk, ami összetett és mégis egyszerű. Mi, lelkészek sokszor türelmetlenül lehurrogjuk azokat a híveinket, akik valamely bajban valami őket utolérte, valamely tragédia esetén Isten büntetését látják. Megbüntetett Isten, megátkozott valaki, mondják, s tudjuk, hogy hosszú lelki gondozást kellene alkalmazunk ahhoz, hogy az adott személy rájőjjön, nem: Isten nem büntet, ha nem tettél őellen. Azonban amikor rólunk van szó, mi is ebbe a csapdába esünk. Isten valamiért nem szeret, Isten valamiért büntet, azért nem állok ott, hol a másik. Ilyenkor anyagiakra gondolunk, vagy az érvényesülésre. Vajon tényleg, ezekben a dolgokban Isten megrovó ítéletét kell látni?

Mégis, mi számunkra az életöröm? Mi számunkra a beteljesedés? Mi számunkra Isten szeretete?

Én meg vagyok győződve arról, hogy amikor Isten megszólal bennünk, és azt mondja, jól vagyon jó és hű szolgál, kevesen voltál hű, már nem is fontos a másik rész, hogy sokra bízlak ezután, mert az már elég, hogy Isten ítélete pozitív előjelű. Az a fontos, hogy te belül mit érzel? Érzed-e, hogy a nagyvilágnak szüksége van rád? Érzed-e, hogy a titkokat megfajtagodott? Érzed-e, hogy Isten szeret? Érzed-e a lelki békét? Érzed-e az életörömet?

Isten ítélete a fontos itt és most, mert ebből gyarapszik az élet, ettől teljesedik be.

Ebből az erőből vállalod a gyermekeket, vállalod megszülni, vagy örökbe fogadni, ebből az erőből építed az egyházat, ebből az erőből szereted az életet. Ezek azok a tiszta búzaszemek, melyekről a Wass Albert-i könyvben, az Adjátok vissza a hegyeimet címűben az örmény molnár beszél. Igen, a tiszta búza mindig lehúzza az üreset, ebből mindig élet lesz, a többit elfújja a szél.

Segítsük hát egymást ki a csapdákból, ne a pillanatnyi dicsőítményeket lessük, hanem lelkünk szavára hallgassunk, rajta keresztül Isten szól, és amit Ő mond, abból lesz nekünk gyarapodásunk. Ámen.

Könyvszemle

Két könyv az Egyedülvaló Atyaistennek, a Fiúnak és a Szentléleknek hamis és igaz ismeretéről. Gyulafehérvár, 1568. Ford. Péter Lajos, a fordítást az eredetivel összevetette és a bevezető tanulmányt írta Balázs Mihály. (Az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltárának és Nagykönyvtárának kiadványai 2. Szerk. Kovács Sándor, Molnár B. Lehel). Kiadja az Unitárius Egyház, Kolozsvár, 2002.

A 16. század szellemi nagyságainak képmásain a festők, grafikusok általában nagyon hasonló módon ábrázolják modelljeiket: ablakkeretszerű kivágásban, könyvekkel megrakott könyöklőre, könyvállványra támaszkodó vagy kezében könyvet tartó gondolkodóként - függetlenül attól, hogy a század történetét meghatározó nagy szellemi ütközetekben egyik avagy másik tábor oldalán forgatták-e tollukat. Így, hogy ne a távoli hírességek, a pápának maradt nagy Rotterdami és elvbarátja, Morus Tamás ifj. Hans Holbein által körvonalazott, vagy esetleg Luther Márton id. Lucas Cranach megfogalmazta közismert arcásaira hivatkozom, a mi tájainkon ugyanilyen, a felekezettől elvonatkoztató portré illetve Oláh Miklóst, Verancsics Antalt, de a protestáns Johannes Honterust, Szegedi Kis Istvánt, Szenci Molnár Albertet vagy Baranyai Decsi Jánost is. Objektív körülmények magyarázzák, hogy miért nem bővíthetjük az európai szellemnek ezt az arcképcsarnokát mondjuk Dávid Ferenc vagy Enyedi György korabeli, hiteles képmásainak felsorolásával, de bizonyosak lehetünk benne, hogy önekik is ez, az egyházatyák ikonográfiájából leszármaztatható értelmiségi-kép járt volna ki, ha akad a környezetükben művész, és közönségükben igény arra, hogy arcvonásaikkal is hitelesítsék műveiket.

Abban a csodálatos szellemi kalandban ugyanis, amelyet a 16. század teológiai csatározásai gerjesztettek, az európai gondolkodás történetének legnagyobb, legtündöklőbb szellemei vettek részt tetőtől-talpig vértelve mindazzal a teológiai, dogmatikai, filológiai, logikai és retorikai tudásanyaggal, amelyet a kései antikvitástól kezdve a Szentírás értelmezésére kidolgoztak és, mondanunk sem kell, hogy az Igéhez való sokféle viszonyulásuknak köszönhetően alakul ki az a kritikai szellem, amely az itt bemutatott vitairat nem teológus olvasóját rádöbbsenheti arra, hogy nélkülük az újkori Európa, de mai világunk büszkeségre okot adó szellemi teljesítményei sem képzelhetők el.

Természetes, hogy ennek a szellemnek megfelelő talajra volt szüksége, de az már - legalább mai gondolkodásunk automatizmusaiból kiindulva - ugyancsak különösnek tűnik, hogy 1568 táján éppen a „*lengyelországi és az erdélyi egyházak egyetértő lelkészei és papjai*” fogalmaztak meg ilyen